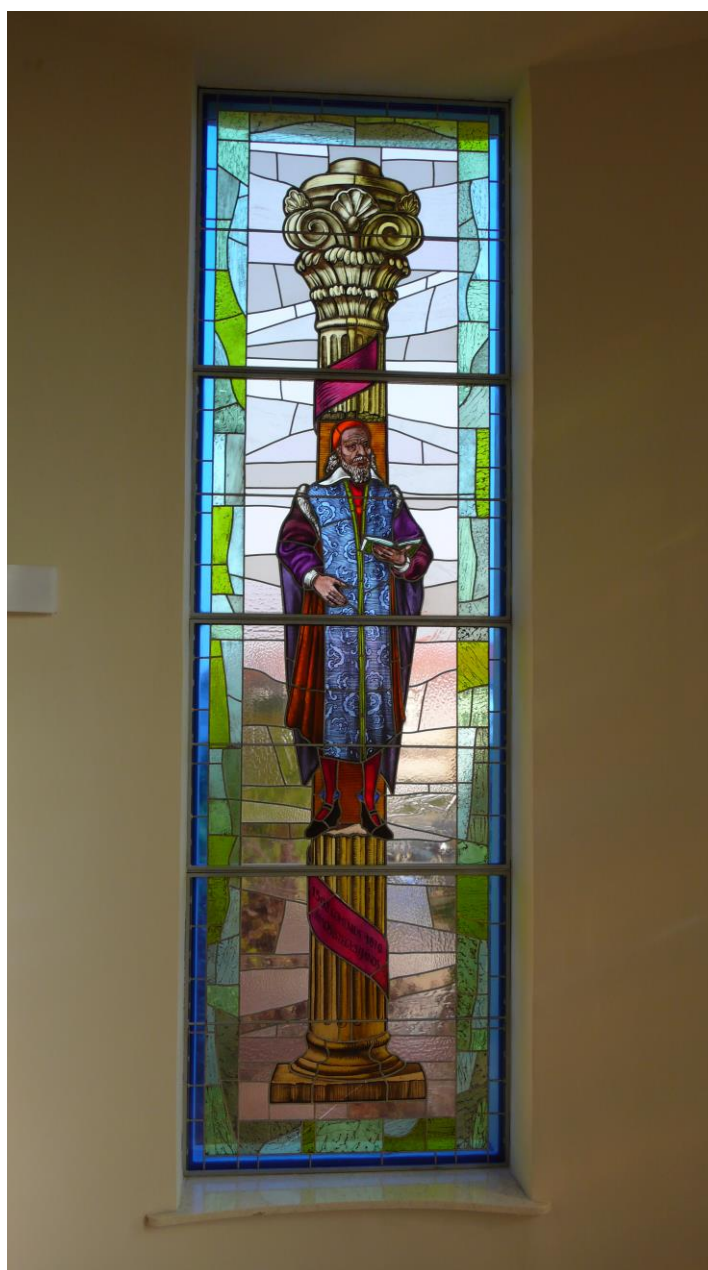

Párbeszéd az üveg két oldaláról: Bráda Tibor üvegfestészete

Merész, mert konzervatív. Műfajában, témájában is az, a kánon, a tradíció ismerete és a formai szabadság elegyét hordozó művekkel. Pedig az ősi, de szemlátomást örökifjú üvegfestés Egyiptomból ered, már az őskeresztény bazilikák rácsozott, vékony áttetsző alabástromhéjakkal vagy márvánnyal készült ablakai is a fény és a szakrális együttrezgését voltak hivatottak szolgálni, a konstantinápolyi Hagia Szophia Székesegyházat egykor festett üveglablakok ékítették.

Bráda Tibor: Comenius Ámos (Szeges) János (Győr, Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar)

Bráda Tibor: A Tudás fája (Győr, Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar)

Bráda Tibor: Apáczai Csere János (Győr, Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar)

Bráda Tibor hetvennél is több üvegkompozíció megalkotója, a Képzőművészeti Egyetem nyugalmazott docense, nemzedékek nevelődésén munkálkodó mester, számos magas rangú művészeti, egyházi és állami kitüntetés – köztük Munkácsy-díj (1984), a Magyar Püspöki Konferencia Pro Cultura Christiana díja (2021) és a Magyar Arany Érdemkereszt (2002) – birtokosa, egy képzőművész-dinasztia pátriárkája.

A dr. Oláh M. Zoltán tervei alapján felépült, hagyomány és modernség összhanggá válását, egyesíthetőségét erősítő dunaújvárosi Krisztus király főtemplomát bevilágító roppant üveglakokat Bráda Tibor készítette. Ezek a festett üveglakok a magyar szentség ábrázolásaival Prokopp Mária értékelésében a templomtérbe „életet lehelnek”.¹ A templom impozáns méretei Melocó Miklós szobrászművész Baltási Nándor plébános úrhoz intézett jövőbe tekintő szavainak is jelentős mértékben köszönhetőek: „Merjen nagyot álmodni!” – abból lehet ugyanis valami.

Ahogy ez a különleges művészeti ág az indiai Mumbaiban épített Szent Tamás katedrális angol neogótikus, historizáló formakincsének részévé válik, eljut az iráni mecsetekig, kifejeződésre jut a mexikói Ciudad Nagyszálló pazar vesztibüljében, virágzik a szecesszió korában és Csuvasföldre is beköltözik, úgy Bráda Tibor mind szakrális, mind világi terekben elhelyezett munkái is fellelhetők Canberrától (a Magyar Nagykövetség díszterme) a Dél-Franciaországban, Mougins-ben lévő triptichonig – mely Picasso művének „megüresedett” helyét tölti be – fellelhetők még Tiszaújvárosban, Törökbálinton, Budapesten, Győrött, Sáropatakon (a nemzetközi szinten is nagy kultusszal rendelkező magyar szent születési helyén, a misztikus Szent Erzsébet-zarándokút kiindulópontját jelentik²), Pusztaszabolcson, Százhalombattán és Dunaújvárosban találkozhatunk az alkotásaival. Bráda Tibor pályájának kezdetét az otthon kapott vallásosság, a plain air festést szenvedélyesen művelő tanítónő anyja, a fáradhatatlan kísérletező fizika–matematika szakos tanár apa elvesztése a háború végén, a remek középiskola, a számos példakép és mester, az önfeláldozó és korábbi szerzetesnő Purucki Mária így semmi értelme kiváló rajztanár, majd a főiskolán az évszázad „egyik legnagyobb koloristájának” tekintett Szentiványi Lajos és az akkor indított „murális szakot” vezető Z. Gács György határozza meg.

A festett üveglak eleven műfaj, a világ számtalan pontján erős kultusszal rendelkezik. Története már az újjászületés, a folytonosság és a szakralitás jegyében alakul. A festett üvegen keresztül beáramló fény az ábrázolt személy vagy jelenet szakrális ideájával töltekezik, a közismert villoni balladában rögzített valóságtapasztalatot teremt újra, ahol az anya és Miasszonyunk képe felel egymásra. A kegyelem kiáradását, a szépség szentségét érezzük. Ezt az öÖzönvíz csapását is túlélő, az újjászületést, az élet fenntartó elvét láthatjuk szimbolikusan megfogalmazódni, látjuk az ószövetségi történetet szimbolikusan feldolgozó, a krisztusi szőlőindákba fogódzó Noé képén. Vizuális, mélyértelmű ars poetica.

A szelenit megnevezésére használt máriaüveg (*ném.* Marienglas) szó is kifejezően érvényre juttatja ugyanakkor a műfaj közelségét az Anya képéhez.

Ennek megfelelően a Kádár Kata-ballada emblemikus újratemtése az üvegfépen már túlhalad a népi költői műfaj földi keserűségén.

Bráda Tibor: Kádár Kata balladája

Sipos Endre így summázza Bráda Tibor ezen művének üzenetét és a formavilág egyes elemeinek eredettörténetét:

„Az üvegfestészetben lehetőség nyílik a földi és az égi világ kapcsolatának, átmenetének, az átmenet stációinak megjelenítésére, vagy inkább kifejezésére. Kádár Kata balladáját mindannyian ismerjük. A két embernek vagyoni különbség miatt földi életükben nem teljeshetett be szerelmük. Haláluk után annál inkább. Az összefonódó két oltárvirág a földi szerelem égi beteljesülését szimbolizálja. Ez az allegória, képi megoldás jól ismert a magyar népművészetből, díszítőművészetből. A hármas tagolás, a szimmetrikus formaképzés, a centrális képkiemelés, a figuratív és díszítő elemek tiszta egyensúlya éppen annyira üvegfestészeti, mint népművészeti képi megoldásnak számít. Azt is nyomom követhetjük a kompozícióban, hogy az emberi alakok miképpen metamorfizálódnak díszítő motívumokba, organikus és geometrikus ornamentikává.”³

Az oltár elé és mögé temetettek az Égi Anya egyesítő ereje remény-életté változtatja, a bűnön erőt vesz a szeretet – ez mintegy alaptörvény. Irodalmi hermeneutikának is beillő alkotás a népi hitvilágot idéző szimbólumokkal. A virág életszimbólumként szökik a magasba, a kompozíció szimmetriájának biztonsága harmóniába vonja az alakokat, a négy sarokban elhelyezett archaikus szöveg formájában megőrzött citátumok ikonszerűen felidéznek, sűrítenek, tagolnak, mementóul szolgálnak. A művész egy másik alkotásán, a Golgotáról létrehozott vízióban, az Írás szavához hűen, helyet kap Magdolna, a szerelmesek patrónája.

Ez az egymásra felelés, a dialógus szinergiája a művészet lényegéhez (minthogy a lényeg mindig elvonatkoztatott) tartozik, egyesítő erő. Nem véletlen tehát Spányi Antal megyéspüspök Brádát méltató szavaiban idézett XIV. Benedek pápa megfogalmazása, mely a művészet és az Egyház barátságát hirdeti,⁴ a kifejezőerőben megnyilatkozó szentség, az életigenlés hitvallása jegyében. Mert az üvegfestészet végső soron a dialógus mestersége, üveg és mester, műalkotás és szemlélő, múlt és jelen, a tudás és a jövő nemzedékei között.

Utóbbi téma a Nyugat-magyarországi Egyetem győri Apáczai Csere János Kara számára készített kompozíció-sorozat triptichonja, a két, már-már az oszlopos szentek sorába törekvő Comenius (Ámos [Szege] János) és a magyar enciklopédista Apáczai alakjaiban magaslik előttünk, ám a ráció ezen két apostola mellett az anya (alma mater? – vagyis a tápláló anya) fenséges megjelenítése a *Tudás fájának* középső ágán nemcsak a műgonddal akvarellező, eredetileg textilművészi pályáról álmodozó anya önéletrajzi motívumát sugározza a fénybe, valahol jelen van a mindent egyesítő Sophia, a Mennyei Bölcsesség archetipikus képének ábrázolása is a szent kvaternitás négyes számának misztikájával, a pávák halhatatlanságot szimbolizáló párosával. A fa (a szimbolika egyes részeivel, mint pl. a páva- és nőmotívummal) a C. G. Jung által leírt ősi, a keresztény konceptusokkal operáló filozófiai alkímiában is ismert képzet, a filozófusok fája⁵ spirituális harmóniát teremtő szimbóluma.

Bráda Tibor: Comenius Ámos (Szeges) János
(Kartonrajz Győr, Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar üvegképéhez)

Bráda Tibor: A Tudás fája (Kartonrajz Győr, Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar üvegfestéséhez)

Bráda Tibor: Apáczai Csere János
(Kartonrajz Győr, Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar üvegképéhez)

A XX. századi magyar hitélet és szentség alakjai közül Kaszap István, az erőszak áldozatául esett Bódi Mária Magdolna, Márton Áron, Prohászka Ottokár és Mindszenty alakjait ábrázoló, egyetlen nagy családként megjelenítő festett ablak több változatban készült terveinek megvalósulására a közeli jövőben kerülhet sor. A Szent Pantaleonról készült kompozíció szakrális helytörténet, a formai kánon újraértelmezését jelenti a Dunapenteléhez (a gyógyító vértanú szent nevéből eredeztethető a jelenlegi város korábbi toponímája, akinek tiszteletére monostort emeltek a folyóban álló, egykori Duna-szigeten), vagyis Dunaújvároshoz kötődő szimbólumok ábrázolásával. A szentség jelenvalóságát hirdeti, a kontinuitásban rejlő potenciált mutatja fel. Ugyanakkor int az életáldozat erejére. Mindez alapos stúdiumok során érlelődik, a méltán emlegetett osztálytársakkal, Márffy Istvánnal, Gajzágó Sándorral, Somogyi Győző pappal és festőművésszel, továbbá a legendás tudású Vanyó László teológussal folytatott dialógus szellemi aurájában, kinek egyebek mellett *Ars sacra – ars liturgica a 20. században* című könyvét a művész mindmáig emlegeti.

Bráda Tibor: Tűz (Sárospataki Bazilika)

Bráda Tibor ábrázolásaiban békében megfér az örömmámort megtestesítő boristen Dionüszosz – Borbély Károly nem hiába nevezi a mestert „mediterrán léleknek”,⁶ – az Árpádházi szentek dús galériájával, kezdve a Szent László életéből vett jelenetekkel, Szent Erzsébet legendájának ritkán említett „tűzjelenetével” (a Sárospataki Bazilikában), IV. Béla király és szentéletű leányai ábrázolásain keresztül, a palmetta ornamensek közé helyezett, Jessze ószövetségi nemzetségeinek barokkizáló, a historizmust idéző portréival (a gyöngyöspatai templom oltárképe örökíti meg ugyanezt a témát, az alkotót Mátéffy Balázs teológus segítette az egyes alakok kiválasztásában), mely az aranyba öltözött Magyarok Nagyszonya és Szent István központi alakjába ágazik, a Feszület színeiből sugárzó erővel.

Jóry Judit

Jegyzetek

¹ PROKOPP Mária: *A dunaújvárosi Krisztus király plébániatemplom*. In: *Fény és áhítat. Bráda Tibor festő és üvegfestő művész alkotásai a dunaújvárosi Krisztus király plébániatemplomban*. (Katalógus és ismertető) 2019: 6. o.

² BRÁDA Tibor: *Hogyan készítettem a sárospataki Bazilika Minor díszüvegeit?* In: *Egy üvegfestő belső monológja. Bráda Tibor üvegfestészete*. Budapest: Cser Kiadó, 2014: 31., 43–45. o.

³ SIPOS Endre: *Kádár Kata Balladája*. In: *Egy üvegfestő belső monológja. Bráda Tibor üvegfestészete*. Budapest: Cser Kiadó, 2014: 86. o.

⁴ SPÁNYI Antal: *Püspöki köszöntő*. In: *Fény és áhítat. Bráda Tibor festő és üvegfestő művész alkotásai a dunaújvárosi Krisztus király plébániatemplomban*. 2019: 2. o.

⁵ LÁSD JUNG C. G.: *A filozófusok fája*. (Ford. Tóth Tamás Boldizsár). Budapest: Édesvíz Kiadó, 2000, különösen a kötet elején található számozott rajzokat: 1–32.

⁶ BORBÉLY Tibor: *Üvegkép a tanításról. Nyugat-magyarországi egyetem, Apáczai Csere János Kar, Győr*. In: *Egy üvegfestő belső monológja. Bráda Tibor üvegfestészete*. Budapest: Cser Kiadó, 2014: 110. o.